

A Nógrád megyei Múzeumok Igazgatósága Rákóczi születésének 300. évfordulójára emlékezve, 1976-os évkönyvében tudományos dolgozatok és egyéb tanulmányok mellett kiadta a Szécsényben, az első kuruc országgyűlés színhelyén 1975. november 22-én rendezett emlékülés anyagát.

Köpeczi Béla *Néhány gondolat Rákóczi államáról* c. vitaindító előadásában arról szólt, hogy a kuruc állam átmenetet jelentett a decentralizált rendi állam és a központosított monarchia között. Felhívta a figyelmet a központi hatalom és a vármegyék ellentmondásos viszonyára. Vizsgálta, hogy milyen szerepet játszottak a külföldi példák, és legfőképpen mi volt Rákóczi államelméleti koncepciója.

Benda Kálmán hozzászólásában *A kuruc állam diplomáciai szervezetét* bemutatva szólt azokról a nehézségekről, amelyeket Rákóczi igyekezett leküzdeni, amikor a semmiből megteremtette a nemzeti állam diplomáciai szervezetét. Véleménye szerint a magyar szabadságharc Rákóczi erőfeszítései ellenére sem tudott európai ügyvé válni, hiszen a spanyol örökösödési háborút lezáró béketárgyalásokon 1714-ben Magyarország sorsa szóba se került.

Wellmann Imre *Rákóczi államának kérdéséhez* szólvá sorra vette Rákóczi államszervező munkájának eredményeit. Felvetette azt a kérdést, hogy a szécsényi országgyűlésen kinyilvánított konföderáció milyen tartalmat kapott Rákóczi országának megszervezése során. Hopp Lajos *A szécsényi konföderáció és a lengyel példa* viszonyát kutatva arra keresett választ, miért vált 1705 őszére sürgetően szükségessé az országgyűlés összehívása, melyek voltak a szécsényi szervezet magyar előzményei, esetleges külföldi példái és a szécsényi konföderáció miben tér el ezektől. Hangsúlyozza, hogy „a példaszzerű hivatkozások vizsgálatán és tisztázásán túl valóban fontosabb feladat a konföderáció tartalmi tanulmányozása, társadalmi bázisa, mire épült és mivé vált a konföderációs példa”. Mezey Barna *Jogforrások a Rákóczi-szabadságharc államában* (1703. június 6 – 1705. szeptember 12.) áttekinti és tartalmi szempontból elemzi a jogforrások csoportjait, a törvényt – mely csak a szécsényi országgyűlés idején jelent meg és került a jogforrási hierarchia élére, a fejedelmi pátenst, a privilégiumot, a gazdasági és katonai jellegű utasítást és a körlevelet, mely csupán formájában

tér el a többi jogforrástól. A jogalkotás területén végezendő további kutatást azért tartja fontosnak, mert ezek feltárása lehetővé teszi a hatalmas viszonyok elemzését.

Takáts László *A „kuruc állam” egészségügyi szempontból* c. előadásában a Rákóczi-szabadságharc katonai egészségügyének helyzetét és viszonyait foglalta össze. N. Kiss István *Hadsereg, adó és társadalom a kuruc államban* – Rákóczi: az ónodi országgyűlés 1707/VI. articulusában megteremtett új adórendszerét ismertette, szólva az 1707. decemberi kassai gyűlés határozatáról, az adókvetés arányairól és módozatairól.

R. Várkonyi Ágnes *Rákóczi állama és Nógrád vármegye* c. előadása gondosan jegyzetelt tanulmányá növekedett az évkönyvben. Hangsúlyozza: „Az állam formája a konföderáció volt, amely az érdekegység megvalósítását szolgálta. Kialakítói és gyakorlati megvalósítói... köznemesek voltak”. Részletes fejtegetést találunk a tanulmányban a konföderáció előzményeiről, mely Várkonyi véleménye szerint már kezdetben közjogi alapvetése volt a szabadságharcnak. Az országgyűlésen – írja – a fejedelmi hatalom, a központi erős államszervezet hívei és a rendi érdekek képviselői csaptak össze. Feltételezi, hogy éppen azért tette Rákóczi az országgyűlés helyét a nógrád megyei Szécsénybe, mert koncepciójának legerősebb támogatója Ráday és Kajali nógrádi köznemesek voltak. Újszerű Kajali Pál tevékenységének rajza Rákóczi szolgálatában (39–62).

Leblancné, Kelemen Mária értékes adalékokat közöl a szabadságharc Nógrád megyei hadsereg-ellátási és adózási kérdéseiről. Ezek révén mélyebb bepillantást nyerünk a jobbágyságharc helyzetébe, a kuruc hadsereg problémáiba (63–100).

Az MTA Történettudományi Intézet I. Magyar osztálya és az Irodalomtudományi Intézet XVIII. századi osztálya által rendezett szécsényi vitautülés Köpeczi Béla összefoglaló válasza szerint ösztönzést adott a Rákóczi-kori államelméleti kutatásokhoz.

Esze Judit

Fejér megyei történeti Évkönyv 10. Székesfehérvár, 1976. 315 l.; Új Forrás. Komárom megyei antológia 1977/3. 170 l.

A Fejér megyei Levéltár történeti Évkönyveinek 1976-ban megjelent 10. kötete